

*Др Тајјана Лукић, ванредни професор
Правног факултета у Новом Саду*

*Стефан Самарић, асистент
Правног факултета у Новом Саду*

КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ МАЛОЛЕТНИКА И ОПОРТУНИТЕТ КРИВИЧНОГ ГОЂЕЊА¹

Сажетак: *Пишање постојања са малолетним учиниоцима кривичних дела пре свега дефинисано је старосним границама малолетства, затим условима за примену одређених мера, а све у циљу остварења циља генералне и нарочито специјалне превенције према овој категорији учинилаца. Осим осврта на пишање ко се у правном систему Републике Србије у кривичноправном смислу смајра малолетником, начелом ојортунијетета у вези са кривичним гођењем малолетника, а нарочито његовом примену кроз изрицање васијинних налоја. У раду је учињен преглед и анализа података о стурктури криминалитета малолетника као и примени васијинних налоја у последњих пет година на територији Републике Србије, са нарочитим освртом на територију АП Војводине као и подручје Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду.*

Кључне речи: *малолетници, кривично гођење, ојортунијетет*

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Криминалитет малолетника представља посебан појавни облик криминалитета чији извршилац поседује низ специфичности везаних за биолошке, психо-социјалне, криминално-политичке и правне карактеристике²

¹ Рад је настао као резултат рада на Рад је настао као резултат рада на Пројекту „Дете у породичном праву – компаративни и међународноправни аспект“, чији је учесник Правни факултет Универзитета у Новом Саду, а носилац Покрајински секретаријат за образовање, управу и националне заједнице АПВ.

² Константиновић-Вилић С., Николић-Ристрановић В., *Криминологија*, Ниш 2003, стр. 178.

јер "процес довршења биолошко-телесног конституисања код њега није завршен, психички апарат није у потпуности изграђен и избалансиран, а малолетник је социјално неадаптиран и неспреман да самостално решава конфликте на социјалном плану."³

Претходно питање поступања према малолетницима јесте одређење самог кривичноправног појма малолетника, односно одређење старосних граница малолетства, како спољашњих граница малолетства – према другим категоријама учинилаца, тако и унутрашњих граница на основу којих се малолетни учиниоци међусобно разликују. Иако је у погледу старосних граница малолетства оправдано поћи од важећег става законодавца, не бисмо смели превидети значај самих критеријума на основу којих су старосне границе постављене на одређени узраст. Овакав теоријски приступ, разуме се, могао би имати одређени значај само *de lege ferenda*. Аргументе за неки од различитих приступа у одређивању граница малолетства, а нарочито доње старосне границе способности за кривичну одговорност покушали смо пронаћи између осталог и у анализи појавних облика криминалитета ове категорије учинилаца.

Реаговање на противправна понашања младих у најранијој фази чак и када је степен њихове друштвене опасности низак, омогућава се позитиван развој ових лица али се истовремено и предупредују тежи облици криминалитета. У кривичном праву уочена тенденција да каснији вишеструки повратници своју криминалну каријеру започињу веома рано⁴ такође оправдава што ранију организовану и систематску реакцију друштва на делинквенцију младих.

Облици реаговања државе на криминалитет малолетника су динамичног карактера који се огледа и кроз преманентну модификацију и унапређење концепта ресторативног правосуђа који има примат када је у питању ова старосна категорија учинилаца кривичних дела. Друштво има највећи интерес да управо у овој сфери реактивног деловања оствари најбоље резултате дугорочног карактера, делујући по извршеном кривичном делу у правцу реституције, односно успостављања стања пре извршеног кривичног дела, на тај начин што ће се, онако како је то могуће, исправити неправда која је тим кривичним делом нанета, а што ће имати позитивне импликације не само на оштећеног и окривљеног, већ и на целокупну дру-

³ Дракић Д., *О кривичној одговорности малолетника*, Нови Сад 2010, стр.11.

⁴ Тако су Манхајм и Вилкинс још 1955. године показали да је из групе малолетника којима је први пут суђено у 16. години рецидивирало 46%, а из групе која је починила прве преступе у 11. години рецидивирало је чак 65%; преузето из: Јашовић, Ж.Б. 1991, *op.cit.*, стр. 124. (оригинални извор: Manhein, H, Willkins, L.T. 1955, *Predicting Methods in Relation to Borstal Training*, London) Ово указује колика је озбиљност делинквентне активности на дечијем узрасту, која се мултиплицира одсуством друштвене реакције на оваква понашања.

штвену заједницу. При томе се окривљеном малолетнику даје "нова прилика" за понашање које је друштвено прихватљиво. Ова ресторативна правда може да се постигне на различите начине од споразумевања оштећеног и окривљеног до одређивања извесних обавеза окривљеном.

КРИВИЧНОПРАВНИ ПОЈАМ МАЛОЛЕТНИКА

Стицање способности за кривичну одговорност може бити одређено апсолутно, везивањем за достизање одређеног узраста или на релативан начин, постављањем још неких додатних мерила која имају за циљ да се процени стварно стање личности учиниоца.

Члан 3 Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица⁵ регулише „*узраси учиниоца*“ и одређује даље старосне границе у нашем кривичном праву вршећи даљу поделу категорије малолетника. Из наслова овог члана закључујемо да наш Закон под појмом *учинилац* подразумева само лица узраста преко 14 година, дакле само лица која се према узрасту налазе у домету кривичноправне реакције.

Категорија *малолетник* обухвата најмлађа лица која су способна да буду кривично одговорна⁶, од 14 до 18 година живота, и њих Закон о малолетницима дели у две категорије. Под *млађим малолетником* сматра се лице које је у време извршења кривичног дела навршило четрнаест, а није навршило шеснаест година, док за лица која су у време извршења кривичног дела навршила шеснаест, а нису навршила осамнаест година Закон користи израз *старији малолетник*. За разлику од поменуте две категорије, за које је значајан само узраст у време извршења кривичног дела, Закон у ставу 4 истог члана помиње још једно мерило и још једну категорију. Наиме, лице које је у време извршења кривичног дела навршило осамнаест, а у време суђења није навршило двадесет једну годину, Закон сврстава у нарочиту категорију *млађе њунолејно лице*.

⁵ „Службени гласник РС“, број 85/05; донет 29. септембра 2005, а ступио на снагу 1. јануара 2006. године (у даљем тексту: Закон о малолетницима - ЗМ)

⁶ кривичну одговорност у оквиру појма минимални узраст за кривичну одговорност не треба мешати са поменутим појмом *кривичне одговорности* који се практично сводио на закључак да су испуњени сви елементи општег појма кривичног дела укључујући кривицу; према Дракић, Д. 2010, *op.cit.*, стр. 8. Тако, у погледу терминолошког одређења најмањег узраста који је неопходан да би се одређено лице могло сматрати способним да буде кривично одговорно М. Шкулић се опредељује за израз *старосна граница способности за сношење кривице*. Овај израз сматрамо веома прецизним, научно и догматски заснованим; вид. Шкулић, М. 2010, „Старосна граница способности за сношење кривице у кривичноправном смислу“, *Crimen (I)*, 2/2010, р. 203, 204.

Можда и најистакнутије обележје нашег малолетничког кривичног права је могућност примене нарочите врсте мера које се називају **васпитним налозима**, према малолетном учиниоцу за дела за које је забрањена новчана казна или казна затвора до пет година.⁷ Ове алтернативне мере нису санкције, већ својеврсне мере *sui generis*, чији је циљ да се не покреће кривични поступак, или ако је покренут да се обустави.⁸ Доказ да ове мере нису санкције можемо наћи у овлашћењу јавног тужиоца да примени васпитни налог, осим што наравно то може учинити и суд. Треба још напоменути да су ове мере факултативног карактера, како за органе који их примењују, тако и за малолетника који може, али и не мора да пристане на неки од васпитних налога. На примену васпитних налога узраст конкретног учиниоца у време извршења дела утиче само утолико што се васпитни налог може изрећи само малолетном лицу, независно да ли он припада категорији млађих или старијих малолетника. Нешто више пажње васпитним мерама, нарочито њиховој примени у пракси, као и анализи структуре криминалитета малолетника према којима су примењени васпитни налози посветили смо у другом делу рада.

У односу на учиниоца који је у време извршења дела био узраста између 14 и 16 година и према коме се могу изрећи само васпитне мере, сада се при избору васпитне мере, осим других околности, посебно узимају у обзир *узраси* и зрелост.⁹ Овде се дакле има у виду конкретан узраст лица у оквиру већ одређених старосних граница категорије млађих малолетника. Бројне околности које Закон на овом месту помиње, суд „мора обавезно да узме у обзир код избора васпитне мере“.¹⁰

Нарочите погодности, изражене пре свега кроз ограничени избор кривичних санкција према млађим малолетницима, ипак се не заснивају само на њиховом узрасту испод 16 година. Ово је видљиво што се и према следећој старосној категорији – старијим малолетницима – такође могу применити васпитне мере, док тек уз испуњење додатних услова, изрицање казне малолетничког затвора остаје само факултативна могућност.

За разлику од минималног узраста за кривичну одговорност, горња старосна граница малолетства, односно моменат стицања кривичноправног пунолетства, код нас је постављен на готово опште прихваћен узраст од 18 година. Ова граница у начелу није предмет расправе у правној теорији нити пракси. Међутим, из аспекта кривичног права ово начелно није

⁷ вид. чл. 5 став 1 ЗМ.

⁸ Перић, О. 2007, *Коментар закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица*, Београд, стр. 24.

⁹ вид. чл. 12 ЗМ.

¹⁰ Перић, О. 2007, *op.cit.*, стр. 35.

проблем, јер независно од узраста на ком је постављена ова граница учинилац свакако може кривично одговорати, било по одредбама малолетничког, било општег кривичног права.¹¹

Посебност у поступању према старијим малолетницима огледа се у могућности изрицања казне малолетничког затвора. Достизање узраста од 16 година у време извршења дела представља нужан, мада не и једини довољан услов како би се према малолетнику могла изрећи ова казна. Осим овог услова, други обавезан услов који кумулативно мора бити испуњен јесте да му се на терет ставља дело за које је прописана казна затвора тежа од пет година.¹² И уз испуњење ова два услова изрицање казне малолетничког затвора остаје само могућност, чак и ако суд утврди да због високог степена кривице, природе и тежине кривичног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру. Управо постављањем овог низа услова истиче се да је кажњавање малолетника у нашем правном систему *ultima ratio*, коме се прибегава тек када су исцрпљене све друге могућности.¹³

Узраст учиниоца на основу ког се он сврстава у категорију старијих малолетника процењује се у време извршења дела. Међутим, посматрајући однос између узраста учиниоца и казне малолетничког затвора, у каснијим одредбама Закона о малолетницима које се односе на пунолетна лица, значајан може бити и узраст у време суђења.¹⁴ Излагањем о посебном утицају узраста између 16. и 18. године долазимо на границу кривичноправног пунолетства. Ова, као и многе границе у кривичном праву подразумева одређени

---

¹¹ Ипак, сматрамо да је интересантно поменути да Породични закон ("Службени гласник РС", бр. 18/2005^с) предвиђа да суд може, из оправданих разлога, дозволити склапање брака малолетном лицу које је навршило шеснаесту годину живота, а достигло телесну и душевну зрелост потребну за вршење права и дужности у браку. Међутим, ступање у брак пре пунолетства није од важности за кривично право, јер ће се на таква лица и даље примењивати кривичноправне одредбе о малолетницима. (Пресуда Врховног суда АПВ, Кж.232/52; преузето из Перић, О. 2007, *op.cit.*, стр. 19) Овакво решење чини се неприхватљивим. Наиме, ако је суд проценио да је малолетник телесно и душевно зрео за вршење права и дужности у браку, које су значајно сложеније од уздржавања од повреде кривичног права, није јасно који је разлог да се оваквом учиниоцу и даље погодује на пољу кривичног права. Ако је одређено лице довољно душевно зрео да врши права и обавезе у браку, води породицу и врши родитељско право у најширем смислу, а нарочито да подиже и васпитава децу, тим пре је одговорност тог лица већа и па би се и на њега требало применити опште кривично право. Далеко већи ниво свеукупне зрелости потребан је лицу на пољу породичног права како би на адекватан начин вршило своје обавезе у браку и породици, него што је то ниво зрелости неопходан како би се уздржало од повреде кривичног права. Отуда би на учиниоце којима суд дозволи склапање брака пре пунолетства, требало применити опште кривично право, које се примењује на пунолетна лица

¹² вид. чл. 28 ЗМ.

¹³ Перић, О. 2007, *op.cit.*, стр. 72.

¹⁴ вид. чл 40 ЗМ.

пресек у ком се посматране области преклапају. У овом простору егзистирају две категорије учинилаца код којих је узраст такође битан чинилац за примену одређених одредаба кривичног права према њима а то су *јунолејна лица која су кривично дело учинила као малолетници*, те *млађа јунолејна лица*, чијим се кривичноправним статусом нећемо бавити у овом раду.

ОСНОВНИ МОДЕЛИ¹⁵ КРИВИЧНОПРАВНОГ ПОЛОЖАЈА МАЛОЛЕТНИКА

Под утицајем криминолошких, психолошких и педагошких наука, те тзв. покрета нове друштвене одбране, струјања које се у криминалној политици јављају након другог светског рата, у средиште пажње стављају малолетникову личност, њено стање и потребе.¹⁶ Основне поставке оваквог приступа дају предност социјално-педагошким и психолошким узроцима малолетничке делинквенције, која се првенствено објашњава друштвеном условљеношћу.¹⁷ Са циљем што бољег и свестраног упознавања личности малолетника, у овом моделу поступања са малолетницима, изузетно су широка дискрециона овлашћења судије, који поступак у ком је сведена свака формалност, а јавност ограничена, усмерава пре ка пружању помоћи малолетнику него његовом кажњавању.¹⁸ Питање кривице малолетника се потискује у други план.¹⁹ Доследно, у оваквом поступку према малолетницима кривична санкција се изриче по правилу у релативном трајању, а конкретна дужина се одређује у зависности од понашања малолетника и степена успешности поступања који зависи од санкције.²⁰ Описани

¹⁵ Израз *модел* овде подразумева свеобухватан систем начела, мера, правила поступања према малолетним делинквентима и циљева који се њима желе остварити. У складу са прихваћеним стручним називљем и због једноставности у изражавању користимо појам *модел*.

¹⁶ *Ibid.*, стр. 174.

¹⁷ према Шкулић, М. 2003, *Малолетници као учиниоци и као жртве кривичних дела*, Београд, стр. 129.

¹⁸ Перић, О. 1994, „Деценија великих промена у кривичном статусу малолетника“, *Анали Правног факултета у Београду*, 1-2/1994, стр. 172-183.

¹⁹ више о томе: Обретковић, М. 1995, „Кривични поступак према малолетницима (начела поступка и заштита права окривљеног)“, *Зборник Српског удружења за кривично право - „Актуелна питања малолетничке делинквенције“*, Копаоник, стр. 44; преузето из Шкулић, М. 2003, *op.cit.*, стр. 130. Наш Закон о малолетницима не дефинише појам кривице, иако га (недоследно) користи, па се сходно примењује одредба Кривичног законика. Питање садржаја кривице и кривичне одговорности малолетна веома је конфузно кроз целокупан текст Закона о малолетницима. О овим питањима видети изузетно интересантну расправу у целој монографији: Дракић, Д. 2010, *op. cit.*; нарочито видети стр. 46-72.

²⁰ Шкулић, М. 2003, *op.cit.*, стр. 131.

приступ проблему малолетничке делинквенције у нашој литератури се различито назива, што је последица различитих превода његовог, широко прихваћеног, назива на енглеском језику – *welfare* модел.²¹

За управо поменути приступ у науци користи се такође, по нама неприхватљив превод – *модел блајосићања*. Чини се да овај израз, иако не изражава суштину појма за чије означавање се употребљава, на одговарајући начин описује економске и свеукупне друштвене прилике у време своје надмоћи, од другог светског рата до 80-тих година прошлог века. Окончањем периода благостања, отпочињањем рецесије у светској привреди долази до значајних демографских померања у структури западног друштва, у породици, али и у погледу положаја и улоге омладине.²² Оваква социјална динамика резултирала је променом курса у политици према малолетницима.

Осамдесетих година јавља се нови, синтетички и свеобухватан начин поступања са малолетницима, тзв. *justice*, код нас преводан као *судски* модел. У најкраћим цртама, овај модел, настао као критика *welfare* модела одликује се истицањем у први план жртве кривичног дела и интереса самог друштва.²³ Мерила за изрицање, и нарочито за трајање санкција морају бити тачно одређена, иако се казна затвора се примењује ипак само као *ultima ratio*. Овај модел обезбеђује виши ниво заштите процесних права и омогућава потпуније остварење принципа законитости. Све мере изричито су предвиђене законом. Ипак, модел не одбацује неке од концепција *welfare* модела. Тако код лакших дела и где год је то могуће треба настојати да се поступак скрене (*diversion*) у непеналном правцу.²⁴ Такође, посматрано из кривичнопроцесног аспекта, овај модел на ниво темељног начела уздиже слободу воље малолетника током поступка као и његову слободу избора у односу на делинквентно и неделинквентно понашање.

Изложени модели приказани су у идеалном облику какве је тешко пронаћи у пракси. Осим тога, како неки аутори тврде, приказани модели и нису толико различити, а они у европско-континенталној породици правних система полако се развијају у правцу спајања образовних циљева и процесних јемстава окривљених малолетника. Разлике међу изнетим моде-

²¹ Тако проф. Обрад Перић за овај модел користи српски термин заштитнички модел, чему се и ми приклањамо, као у суштини и проф. Милан Шкулић користећи термин *про-џективни (защитни)* модел. Код неких аутора срећемо термин модел *блајосићања*, који сматрамо не одговара посебном значају термина *welfare* у (малолетничком) кривичном праву.

²² Перић, О. 1994, *op.cit.*, стр. 175.

²³ *Ibid.*

²⁴ Игњатовић, Ђ. 2004, „Малолетничко кривично право између бољевости и ретрибутивности“, *Правни живот*, бр. 9/2004, стр. 530.

лима превасходно се јављају на процесном плану. У погледу важећег малолетничког права Србије, сматрамо да је исправна констатација да „нека нова решења, како у материјалном, тако и у процесном праву, наговештавају тенденцију јачања заштитничког модела“ у нашем малолетничком кривичном праву.²⁵

Приказ модела поступања према малолетним делинквентима, учињен је само са намером да се прикаже развој мисли у приступу проблематици малолетних учинилаца кривичних дела. Узраст учиниоца, као предмет овог рада, врхунац значаја достиже кроз институт минималног узраста за кривичну одговорност. На ком год узрасту да фиксирамо доњу старосну границу кривичноправног малолетства неизбежно ће учиниоци млађи од тог узраста долазити у сукоб са кривичним правом. Управо у погледу поступања са њима, а имајући у виду незаинтересованост нашег друштва и веома слабу друштвену реакцију на најмлађе делинквенте, изнети модели свакако могу послужити као смернице у изградњи одговора друштва према криминалном подмлатку.

Основни принципи ресторативне правде, и поред његовог различитог теоријског одређења, су: принцип *п*ерсонализма, односно схватања кривичног дела пре свега као повреде људи и међуљудских односа; принцип *п*оштовања *п*рављања *п*ишће *п*асиале кривичним делом; принцип *п*учешћа и принцип *п*реинтеграције.²⁶ Акцент се ставља управо на васпитно деловање које треба да обезбеди адекватан развој малолетника, односно његове личности, а посебно његове одговорности за предузете поступке, што је потребно за живот у друштвеној заједници. У тзв. заштитничком, протективном, односно моделу благодања "пажња се концентрише на личност преступника и полази се од поставке о неопходности његове реедукације и рехабилитације"²⁷ с тим да се овај програм реедукације и рехабилитације према мишљењу појединих аутора²⁸ може угрозити претеривањем у пружању многобројних уставних права и гаранција малолетним преступницима. Криминалитету малолетника се приступа увек посебно обазриво из разлога што је "...чињеница да се ради о лицима чије рано криминално понашање може довести до криминалне каријере, односно професионализације...",²⁹ тј. постоји "... већа опасност од рецидивизма него када се ради о пунолетним лицима..."³⁰

²⁵ Дракић, Д. 2010, *op.cit.*, стр.75.

²⁶ Ђоковић С., „Појам и основни принципи ресторативне правде“, *Темид*, Мај 2007., стр. 31.

²⁷ Игњатовић Ђ., *Криминологија*, Београд 2011., стр. 191.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Шкулић М., *Малолетничко кривично право*, Београд 2011, стр. 229.

Једна од несумњивих тенденција савременог казненог процесног права огледа се у замаху консензуалних форми поступања које, иако укоренене у англосаксонском правном систему, у новије време евидентно продиру на подручје земаља континенталног правног система.³¹ Ту се првенствено мисли на опортунитет кривичног гоњења, али и на медијацију која је као "преговарачки процес више "ресторативан" због изражавања осећања кајања, емпатије, извињења и опраштања које подстиче, доприноси осећању уважавања, толеранције, мирољубивог понашања и задовољства."³² и он у основи такође концепт ресторативне правде што га чини својеврсним модалитетом решавања конфликта који је последица извршеног кривичног. И поред евидентних предности, слажемо се са мишљењем проф. Ђурђића³³ који каже да овај поступак медијације ипак не сме да се претвори у препреку која ће спречавати примену опортунитета гоњења. Иако је још раних деведесетих година прошлог века у кривичноправној теорији било и критика на рачун ових новина, данас постоји скоро потпуна сагласност како теорије, тако и праксе да су позитивне карактеристике ових форми поступања однеле превагу и да је само питање које облике тих врста треба антиципирати у домаће кривичнопроцесно законодавство.

Начело опортунитета - дискреционог гоњења малолетника је супротно начелу легалитета и не ствара обавезу за јавног тужиоца да кривично гони кад се испуне законом предвиђени услови, како стварни тако и правни. Дискреционо кривично гоњење у бити представља диверзиони модел проткан идејама консензуалне и ресторативне правде, чија је сврха рационализација кривичног поступка и постизање неких ванпроцесних и политичких циљева.³⁴ Диверзија у ширем смислу, по правилу, има интенцију да буде једна од првих карика у ланцу правосудног механизма који се одвија по устаљеном обрасцу кривичног поступка и представља свако скретање са овог типичног пута, које у крајњој линији не резултира оглашавањем окривљеног кривим и његовом пеналном институционализацијом, већ јој је циљ најчешће подргавање учиниоца неком ванпеналном третману.³⁵ Диверзија често почива на стратегији мирног решавања спорова, која се радикално разликује од класичног суђења, и мирење се сматра најесенцијалнијим, најприроднијим и најефикаснијим начином решавања спора, који

³¹ Sirotić V., „Primjena načela svrshodnosti iz članka 175. Zakona o kaznenom postupku“, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 13, br.1/2006, str. 17.

³² Цамоња-Игњатовић Т., Жегарац Н., „Ресторативна правда између филозофије и емперије“, *Годишњак Факултета политичких наука*, 2008, вол. 2, бр. 2, стр. 467.

³³ Ђурђић В., „Дискреционо гоњење малолетних учинилаца кривичних дела“, *Теме*, број 2/2011, стр. 406.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ Видети: Бркић С., *Кривично процесно право II*, Нови Сад 2010, стр. 22.

води поновном успостављању нарушене равнотеже, друштвеног склада и хармоније.³⁶

У поступку према малолетницима прописана је могућност примене опортунитета који се у теорији класификује на безусловљен (класичан) опортунитет и условљен опортунитет.³⁷ Базиран на оцени целисходности кривичног гођења, класични опортунитет је предвиђен у Закону о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица³⁸ (члан 58.) у два случаја, када се ради о кривичном делу за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година ако има довољно доказа на основу којих произилази основана сумња да је малолетник учинио кривично дело и да то није целисходно. Други случај је могућ у ситуацији када се малолетник већ налази на извршењу казне малолетничког затвора или васпине мере и тада учини ново кривично дело или се сазна за већ учињено дело за које се није знало у време вођења кривичног поступка. Тада, опортунитет није везан за тежину кривичног дела, већ се једино узима у обзир сврха вођења кривичног поступка и изрицање кривичне санкције за то дело, "...ако с обзиром на његову тежину, као и на казну или васпитну меру која се извршава не би имало сврхе покретати поступак и изрицати нову санкцију (члан 58. став 3. ЗМ), нпр. зато што се строжа казна или васпитна мера не може изрећи."³⁹

О својој одлуци да не покрене кривично гођење у складу са начелом опортунитета, јавни тужилац мора да обавести оштећеног и орган старатељства и они тада имају на располагању рок од осам дана, односно три месеца (од дана одбацивања кривичне пријаве, односно предлога оштећеног за покретање поступка, ако о непокретању поступка нису обавештени), у коме уколико сматрају да је потребно, могу да се обрате са захтевом већу за малолетнике непосредно вишег суда да одлучи о покретању поступка. Ово законско решење је својеврстан вид контроле јавног тужиоца у вези са применом начела опортунитета.

Целисходност, као основни индикатор примене опортунитета подразумева процену саме природе кривичног дела, околности под којима је оно извршено, лична својства малолетника и његов ранији живот. Поменуте околности, јавни тужилац може да утврди сам, али му исто тако на располагању стоји и могућност да прикупи потребне информације, односно податке од самог малолетника, његових родитеља или старатеља, као и других

³⁶ *Ibid.*, стр. 26.

³⁷ Тако: Шкулић М., *Малолетничко кривично право*, Београд 2011, 320-323. и Бркић С., *op.cit.*, стр. 236.

³⁸ „Службени гласник РС“ број 85/2005.

³⁹ Грубач М., *Кривично процесно право* - шесто имењено и допуњено издање, Београд 2009., стр. 506.

лица и установа - органа старатељства, као и то да за њега те податке могу да прибаве и социјални радници, педагог, психолог и друга лица. Сваки малолетник има одређени степен интелектуалне, психофизичке зрелости и одређени ниво сести о предузетим поступцима и одговорности за своје понашање што је јако важно када је у питању примена начела опортунитета малолетника, јер је малолетних тај који мора да буде спреман и вољан да прихвати и да реализује одређену обавезу, а да при томе има пуну свест о значају и последицама тога. Код примене васпитних налога се свакако узима у обзир личност малолетника која је првенствено одређена општим елементима незреле психоструктуре која је још, односно тек у развоју. Целисходност се оцењује узимајући у обзир интерес малолетника, оштећеног, али исто тако и друштвени (јавни) интерес и "...не сме представљати израз самовоље и арбитрерности јавног тужиоца".⁴⁰ Јавни тужилац у сваком поједином случају цени да ли је целисходно покренути поступак за чије су покретање иначе испуњене све правне и стварне претпоставке одређене у закону руководећи се при том политичким разлозима, разлозима утиска које ће гоњење оставити на јавност, безначајношћу кривичног дела, безначајношћу учичињене штете, чињеницом да је штета накнађена, разлозима процесне економије, потребом благонаклоног поступања према окривљеном из криминално политичких разлога у вези са његовом личношћу или са политичком ситуацијом и сл.⁴¹

Уколико је за доношење одлуке јавног тужиоца о непокретању поступка потребна сагласност, односно пристанак малолетника, његовог родитеља, усвојоца или стараоца и под условом да је малолетник спреман не само да прихвати, већ и да испуни један или више васпитних налога, говоримо о *условљеном ојорџуниџејџу* (члан 62. ЗМ). Тада јавни тужилац, по испуњеном васпитном налогу (у потпуности или само делимично ако је то целисходно) доноси одлуку о непокретању кривичног поступка у форми решења о одбацивању кривичне пријаве, односно предлога оштећеног за покретање поступка. Овај вид опортунитета "...има елементе како класичног непокретања кривичног поступка због нецелисходности, тако и елементе опроштаја учиниоцу кривичног дела, уколико он испуњењем одређених обавеза ту специфичну "аболицију" заслужи, а с обзиром на карактер тих обавеза које у одређеној мери имају сличности и са неким кривичним санкцијама (на пример са новчаном казном као и са радом у јавном интересу), овом установом се у одређеној мери, може остварити сврха кривичног санкционисања, а да при том у формалном смислу не долази до кажњавања и неких уобичајених штетних последица извршења казне, нити

⁴⁰ Бркић С., *op.cit.*, стр. 249.

⁴¹ Васиљевић Т., *Систем кривичној љроцесној љрава СФРЈ*, Београд 1971, стр. 124

наступа тзв. стигматизација осуђиваности.⁴² Испуњење одређених обавеза се реализује у форми васпитних налога. Уколико малолетник испуни предвиђену обавезу, јавни тужилац доноси одлуку у форми решења којом одбацује кривичну пријаву, односно предлог оштећеног за покретање кривичног поступка (члан 62. став 4.), као и када је обавеза само делимично испуњена, а то је целисходно с обзиром на саму природу кривичног дела, околности под којима је дело извршено, лична својства малолетника, његов ранији живот и наравно узимајући у обзир и саме разлоге зашто није обавеза испуњена (члан 62. став 5.). У супротном (члан 62. став 6.), јавни тужилац подноси судији за малолетнике захтев за покретање припремног поступка. О својој одлуци да одбаци кривичну пријаву, јавни тужилац мора да обавести оштећеног који нема право да захтева покретање поступка (члан 62. став 7.), као ни право да остварује свој имовинскоправни захтев уколико је штета у потпуности надокнађена, а у случају да је само делимично накнађена, остатак имовинскоправног захтева оштећени може да оствари у парници (члан 62. став 8.).

Васпитни налози су мере *sui generis* који се изричу малолетним учиниоцима одређених кривичних дела, од стране надлежних органа, под условима прописаним у закону, у циљу остварења законом прописане сврхе, у интересу како малолетника који је учинио кривично дело, тако и оштећеног.⁴³ Сврха васпитних налога се реализује кроз призму диверзионе структуре којом се заобилази, односно изоставља кривичноправна реакција према малолетницима ради правилног утицаја на развој малолетника и јачање његове личне одговорности и да у будућности не врши кривична дела (видети члан 6. ЗМ), па самим тим "диверзија представља коректив доминантне криминалне политике тамо где би она водила нежељеним последицама."⁴⁴ Према Закону о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица један или више васпитних налога може одредити јавни тужилац за малолетнике, односно судија за малолетнике после подношења захтева за покретање кривичног поступка према малолетнику од стране јавног тужиоца⁴⁵, уколико се ради о кривичном делу за које је прописана новчана казна или казна затвора до пет година, а малолетник је признао кривично дело, при томе узимајући у обзир однос малолетника како према делу, тако и према оштећеном лицу (члан

⁴² Шкулић М. 2011, *op.cit.*, стр. 322.

⁴³ Радуловић Љ., *Васпитни налози - алтернатива санкцијама за малолетнике*, *Ревизија за криминологију и кривично право*, вол. 47, бр.3, 2009, стр.215.

⁴⁴ Бркић С., *op.cit.*, стр.23.

⁴⁵ Обуустава поступка применом начела опортунитета према малолетницима је могућа у два случаја и то као обуустава поступка из разлога нецелисходности даљег гоњења (члан 70. ЗМ) и условна обуустава поступка (члан 71. ЗМ).

5.). Избор васпитног налога, који се врши у сарадњи са родитељима, усвојиоцем или стареоцем малолетника и надлежним органом старатељства, условљен је неремећењем редовног образовања (школовања) или рада (запослења) малолетника, временски је орочен на максималан период од шест месеци, с тим да се у временском интервалу налог може укинути или супституисати другим васпитним налогом (члан 8.). Потребно је рећи да постоји пет врста васпитних налога прописаних законом (члан 7.) а то су: *йоравнање са ошйећеним* (где су се у потпуности или само делом отклониле штетне последице накнадом штете од стране малолетника, његовим извињењем оштећеном, радом или на неки други погодан начин); *редовно йохаћање школе или одлажење на йосао*; *укључивање у хуманийарни рад орйанизација или йослове социјалној, локалној или еколошкој садржаја (без накнаде)*; *йодврйавање адекватном исйййивању и одвикавању од зависности изазване уйоййребом алкохолних йића или ойойних дроја*; *укључивање у йојединачни или труйни йрейман у одйоварајућој здравсйвеној усйанови или савейовалишйу*. Иако је примена васпитних налога само могућност, као мера параказнене природе она се у многим европским законодавствима показала као ефикасно и изузетно често примењивано средство реаговања на лакше облике криминалитета малолетника. У прилог томе говори и статистички податак да Европска искуства говоре да се васпитни налози примењују код 20–30% малолетника који су учинили кривично дело, што је знатно чешће него у Србији.⁴⁶ Разлози за непримењивање ове законске могућности код нас леже у чињеници да, иако треба да буде ефикаснија, она ипак захтева додатно ангажовање тужиоца у поређењу са редовном процедуром у таквим случајевима, па самим тим, само уколико би уз тужиоца радио одређени стручни тим или једно стручно лице које би, вршило све потребне припремне мере и радње у конкретном случају за примену опортунитета, да би се и сам тужилац радије опредељивао за ову законску могућност. Ту такође, значајну улогу има и време које је потребно да би се већ неке изграђене навике самих јавних тужилаца промениле, при чему несумњиво и оптерећеност рада самих тужилаца има у томе опредељујућу улогу. Јавни тужиоци треба да покажу посебну отвореност ка новим идејама, да се стручно усавршавају, а онда својим личним ставом допринесу развоју те широј и квалитетнијој примени начела опортунитета.⁴⁷ Такође је

⁴⁶ Сатарих Н., Обрадовић Д., „Анализа примене васпитних налога и посебних обавеза у Србији“, *Актуелности – Информативни билтен Удружења стручних радника социјалне заштитне Републике Србије*, Београд, 2011 стр.25.

⁴⁷ Бејатовић С., Ђурђић В., Шкулић М., Илић Г., Киурски Ј., Матић М., Лазих Р., Ненадић С., Трнинић В., *Примена начела ойорйунийейта у йпракси - изазови и йрейреке*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд 2012., стр.167.

веома важно да, "једном речју, начело опортунитета кривичног гоњења мора да буде тако нормирано да оно буде једно од најважнијих инструментата ефикасности кривичног правосуђа."⁴⁸

ПРИМЕНА НАЧЕЛА ОПОРТУНИТЕТА У ВЕЗИ СА КРИВИЧНИМ ГОЊЕЊЕМ МАЛОЛЕТНИКА У ПРАКСИ (2007-2011)

И поред широко постављених законских могућности за примену начела опортунитета кривичног гоњења малолетника код нас, пракса показује слабу примену ове законске могућности, што се најбоље види из података Републичког завода за статистику Републике Србије.⁴⁹

У 2011. години, према саопштењу Републичког завода за статистику, према малолетним учиниоцима кривичних дела примењени су васпитни налози у 187 случајева, од чега је јавни тужилац применио васпитни налог у 87 случаја, а судија за малолетнике у 100 случајева.⁵⁰

У 2010. години у Републици Србији примењен је укупно 151 васпитни налог, од чега је 59 примењено пре покретања поступка, а 92 налога после подношења захтева за покретање кривичног поступка према малолетнику. За кривична дела против живота и тела укупно је примењено 18 васпитних налога (6 пре покретања поступка и 12 после подношења захтева за покретање кривичног поступка) од чега највише за кривично дело лаке телесне повреде 12 (5 пре покретања поступка и 7 после подношења захтева за покретање кривичног поступка). За кривична дела против слобода и права човека и грађанина само један васпитни налог је примењен после подношења захтева за покретање кривичног поступка и то за кривично дело Угрожавање сигурности. За кривична дела против полне слободе примењена су 4 васпитна налога после подношења захтева за покретање кривичног поступка, од чега 1 за кривично дело силовања и 3 за недозвољене полне радње. За кри-

---

⁴⁸ Бејатовић С., „Законска норма као претпоставка ефикасности поступања јавног тужиоца у кривичним стварима“, у: група аутора, *Улога јавног тужиоца и његовог сис­тему са посебним освртом на проблематику ефикасности кривичног поступка и малолетничку деликвенцију*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд 2010. стр. 233.

⁴⁹ Сви статистички подаци који су обрађени у овом раду су преузети из билтена Републичког завода за статистику Републике Србије, и то: „Малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2010“ (број 547), „Малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2009“ (број 28), „Малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2008“, „Малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2007“ – сви доступни на сајту: <http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/Default.aspx>.

⁵⁰ Републички завод за статистику, Република Србија, Саопштење број 195 - год. LXII, статистика правосуђа, 13.07.2012., ISSN 0353-9555

вична дела против части и угледа 1 васпитни налог је примењен пре покретања поступка и то за кривично дело увреде. За кривична дела против здравља људи примењена су 3 васпитна налога у припремном стадијуму поступка и то сва 3 за кривично дело Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога. За кривична дела против животне средине примењен е један васпитни налог после подношења захтева за покретање кривичног поступка и то за кривично дело Шумска крађа. За кривична дела против имовине примењено је 38 васпитних налога пре покретања поступка, од чега највише (25) за кривично дело Уиштење и оштећење туђе ствари. За кривична дела против опште сигурности људи и имовине примењено је 4 васпитна налога пре покретања поступка и то за кривично дело изазивање опште опасности. За кривична дела против безбедности јавног саобраћаја и то за кривична дела угрожавања јавног саобраћаја пре покренутог поступка примењено је 5 васпитних налога, а после подношења захтева за покретање кривичног поступка 2 налога. За кривична дела против државних органа после покретања поступка примењен је 1 васпитни налог и то за кривична дела напад на службено лице у вршењу службене дужности. 1 васпитни налог после подношења захтева за покретање кривичног поступка је примењен за кривично дело Непријављивање кривичног дела и учиниоца из групе кривичних дела против правосуђа. Што се тиче кривичних дела против јавног реда и мира, за кривично дело Насилничко понашање примењен је један васпитни налог пре покретања поступка, а 8 после подношења захтева за покретање кривичног поступка. Осим тога, 1 васпитни налог после подношења захтева за покретање кривичног поступка је примењен и за кривично дело Насилничко понашање на спортској приредби. Што се тиче кривичних дела против правног саобраћаја, васпитни налог је примењен према учиниоцима кривичних дела Фалсификовање исправе и то 3 пре покретања поступка, а 1 после подношења захтева за покретање кривичног поступка.

Од укупно 59 васпитних налога који су примењени пре покретања поступка, на територији Републике Србије, само 5 је примењено у региону Војводине, а од укупно 92 примењена васпитна налога после подношења захтева за покретање кривичног поступка, свега 23 васпитна налога је примењено у региону Војводине.

У 2009. години укупно је примењено 110 васпитних налога, од тога 72 пре, а 38 после подношења захтева за покретање кривичног поступка. За кривична дела против живота и тела 8 налога је примењено пре покретања поступка и то све за кривична дела Учествовање у тучи, а 3 после подношења захтева за покретање кривичног поступка (1 за кривично дело убиства, 1 за лаку телесну повреду и 1 за учествовање у тучи). Из групе

кривичних дела против слобода и права човека и грађанина, примењен је један васпитни налог пре покретања поступка и то за дело неовлашћено фотографисање. Такође, пре покретања поступка, примењен је један васпитни налог за кривично дело силовања. За кривично дело насиље у породици 1 васпитни налог је примењен пре, а 1 после подношења захтева за покретање кривичног поступка. Што се тиче кривичних дела против имовине примењено је укупно 68 васпитних налога (46 пре и 22 после покретног поступка, од чега највише за кривично дело крађе (10 пре и 9 после подношења захтева за покретање кривичног поступка). Један васпитни налог је примењен за кривично дело Фалсификовање новца и то после подношења захтева за покретање кривичног поступка. За кривична дела против безбедности јавног саобраћаја примењени су васпитни налози само пре покретања поступка и то 15 за кривично дело Угрожавања јавног саобраћаја. 4 васпитна налога су примењена за кривична дела неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога после подношења захтева за покретање кривичног поступка, а 6 васпитних налога за кривична дела против јавног реда и мира, и то 5 за Насилничко понашање и 1 за кривично дело Злоупотреба знака за помоћ и знака за опасност.

Од укупно 72 васпитна налога који су примењени пре покретања поступка, на територији Републике Србије, само 2 је примењено у региону Војводине, а од укупно 38 примењених васпитних налога после подношења захтева за покретање кривичног поступка, свега 19 васпитна налога је примењено у региону Војводине.

У 2008. години укупно 69 васпитних налога је примењено у Републици Србији, а од тога 55 пре, а 14 после подношења захтева за покретање кривичног поступка. За кривична дела против живота и тела примењено је укупно 9 васпитних налога пре покретања поступка (3 за текшу телесну повреду, 2 за лаку телесну повреду и 2 за учествовање у тучи), док је за кривична дела против слобода и права човека и грађанина примењено свега два васпитна налога и то за кривично дело принуде. Највећи број васпитних налога је примењен за кривична дела против имовине и то 22 пре и 11 после подношења захтева јавног тужиоца за покретање кривичног поступка, при чему је највећи број (9) пре покретања поступка примењен за ситну крађу, утају и превару, а после подношења захтева за покретање кривичног поступка 4 за тешку крађу. Осим тога, пре покретања поступка примењена су 2 васпитна налога за кривично дело шумске крађе. За кривична дела против опште сигурности људи и имовине примењен је један васпитни налог за изазивање опште опасности пре покретања поступка, а после подношења захтева за покретање кривичног поступка примењен је један налог за уништење, оштећење и уклањање знакова

којима се упозорава на опасност. Што се тиче кривичних дела против здравља људи пре покретања поступка примењена су два васпитна налога за кривична дела неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога. За кривична дела угрожавања јавног саобраћаја 12 васпитних налога је примењено пре, а само један после подношења захтева за покретање кривичног поступка. Из групе кривичних дела против јавног реда и мира примењена су два васпитна налога, оба за кривично дело недозвољено држање оружја и експлозивних материја (1 пре и 1 после подношења захтева за покретање кривичног поступка). За кривично дело Посебни случајеви фалсификовања из групе кривичних дела против правног саобраћаја, примењено је 3 васпитна налога пре покретања поступка.

Од укупно 55 васпитних налога који су примењени пре покретања кривичног поступка, на територији Републике Србије, само 9 је примењено у региону Војводине, а од укупно 14 примењених васпитних налога после подношења захтева јавној тужници за покретање кривичног поступка, свега 5 васпитних налога је примењено у региону Војводине.

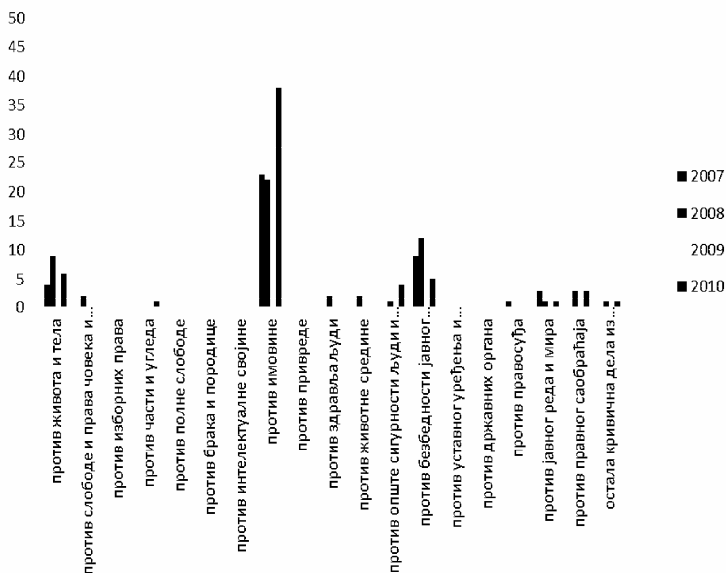
У 2007. години укупно је примењено 50 васпитних налога, од тога 40 пре, а 17 после подношења захтева за покретање кривичног поступка. Васпитни налози су у највећем броју примењени за кривична дела из групе дела против имовине, и то 23 пре (3 за крађу, 7 за разбојничку крађу, 6 за уништење и оштећење туђе ствари и 3 за неовлашћено коришћење туђег возила) и 12 после подношења захтева за покретање кривичног поступка (1 за крађу, 5 за уништење и оштећење туђе ствари, 4 за неовлашћено коришћење туђег возила и 2 за ситну крађу, утају и превару). Што се тиче кривичних дела против живота и тела 4 васпитна налога примењена су за лаку телесну повреду пре покретања а 3 после подношења захтева за покретање кривичног поступка. Пре покретања поступка примењено је 9 васпитних налога за кривично дело угрожавање јавног саобраћаја а свега један после подношења захтева за покретање кривичног поступка. Што се тиче примене васпитних налога пре покретања поступка за остала кривична дела, 1 је примењен за кривично дело лажно пријављивање и 3 за насилничко понашање, док је васпитни налог после подношења захтева за покретање кривичног поступка, осим за наведена дела, примењен још само за кривично дело посебни случајеви фалсификовања исправе.

Од укупно 50 васпитних налога који су примењени пре покретања кривичног поступка, на територији Републике Србије, 12 је примењено у региону Војводине, а од укупно 17 примењених васпитних налога после подношења захтева за покретање кривичног поступка, чак 16 васпитних налога је примењено у региону Војводине.

Табела 1.

ПРИЈАВЉЕНА МАЛОЛЕТНА ЛИЦА ПРЕМА КРИВИЧНОМ ДЕЛУ				
Поступак није покренут - одбачена пријава, примењен васпитни налог				
КРИВИЧНА ДЕЛА	2007	2008	2009	2010
против живота и тела	4	9	8	6
против слободe и права човека и грађанина	0	2	1	0
против изборних права	0	0	0	0
против части и угледа	0	0	0	1
против полне слободe	0	0	1	0
против брака и породице	0	0	1	0
против интелектуалне својине	0	0	0	0
против имовине	23	22	46	38
против привреде	0	0	0	0
против здравља људи	0	2	0	0
против животне средине	0	2	0	0
против опште сигурности људи и имовине	0	1	0	4
против безбедности јавног саобраћаја	9	12	15	5
против уставног уређења и безбедности РС	0	0	0	0
против државних органа	0	0	0	0
против правосуђа	1	0	0	0
против јавног реда и мира	3	1	0	1
против правног саобраћаја	0	3	0	3
остала кривична дела из посебних закона	0	1	0	1
УКУПНО	40	55	72	59

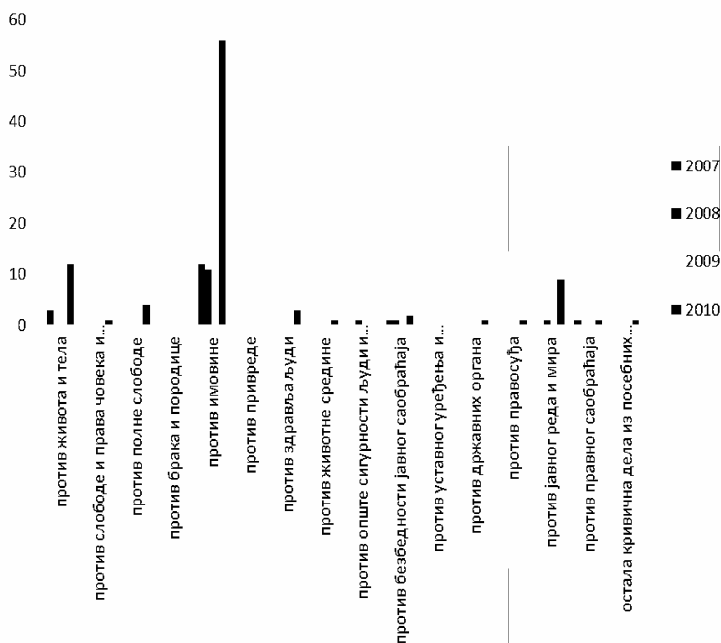
Графикон 1.

Табела 2.

ОПТУЖЕНА МАЛОЛЕТНА ЛИЦА ПРЕМА КРИВИЧНОМ ДЕЛУ				
Обушављен поступак пред већем, примењен васпитни налог				
КРИВИЧНА ДЕЛА	2007	2008	2009	2010
против живота и тела	3	0	3	12
против слободe и права човека и грађанина	0	0	0	1
против полне слободe	0	0	0	4
против брака и породице	0	0	1	0
против имовине	12	11	22	56
против привреде	0	0	1	0
против здравља људи	0	0	4	3
против животне средине	0	0	0	1
против опште сигурности људи и имовине	0	1	0	0
против безбедности јавног саобраћаја	1	1	1	2
против уставног уређења и безбедности РС	0	0	0	0
против државних органа	0	0	0	1
против правосуђа	0	0	0	1
против јавног реда и мира	0	1	6	9
против правног саобраћаја	1	0	0	1
остала кривична дела из посебних закона	0	0	0	1
УКУПНО	17	14	38	92

Графикон 2.

Из табеле 1. и графикана 1. јасно се види да је немогуће утврдити "тренд" кретања примењених васпитних налога према малолетним лицима пре покретања поступка. Ипак, оно што се лако уочава је да је примена васпитних налога највећа за кривична дела против имовине, а да се још највише користи за кривична дела против живота и тела и за кривична дела против безбедности јавног саобраћаја. За остале случајеве кривичних дела, примена васпитног налога је ретка или је уопште нема.

Из табеле 2. и графикана 2. јасно се види да за оптужена малолетна лица у односу на које је поступак обустављен пред већем и примењен васпитни налог постоји "тренд" повећања примене васпитног налога. Ово кретање је уочљиво, како укупно за све врсте кривичних дела, тако и за сваку врсту кривичног дела код које се васпитни налог чешће примењује. Примена васпитних налога највећа за кривична дела против имовине, затим кривична дела против безбедности јавног саобраћаја и за кривична дела против живота и тела.

ЗАВРШНА РАЗМАТРАЊА

Ако је наш законодавац већ опредељен за тврдо постављене старосне границе малолетства у кривичном праву, изгледа да минимални узраст за кривичну одговорност код нас постављен на 14 година, не представља већи проблем. Чини се да није суштина у некој релативној грешци у односу на способност појединца да сноси кривицу коју собом носи овако постављен минимални узраст за кривичну одговорност. Сматрамо да је од већег значаја праћење кретања криминалитета најмлађих категорија учинилаца и ефикасности кривичноправне реакције према њима. Такође промене у културним и вредносним обрасцима кроз време, од великог су утицаја на односну проблематику. Данас, са порастом животног стандарда, развојем средстава масовне комуникације, али и већим обимом знања потребних за самосталан живот у заједници млади испод доње границе малолетства све више учествују у броју извршених кривичних дела.

Основни проблем у оквиру предметне проблематике у нашем правном систему јесте недовољна реакција према лицима која у време извршења противправног дела у закону предвиђеног као кривично дело нису навршила четрнаест година, која се своди на формално поступање органа старатељства у смислу предузимања мера и радњи у оквиру својих надлежности.

Упоредјујући податке о примени нечела опортунитета у вези са кривичним гоњењем малолетника, можемо закључити да структура кримина-

литета малолетника као и примена васпитних налога на територији АП Војводине као и подручју Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду не одступају у значајнијој мери од законитости до којих смо дошли анализом података које важе на територији целе Републике Србије.

Уколико истраживана питања и аспекти из којих смо анализирали односну проблематику у одређеној мери допринесу барем истраживању и преиспитивању доње границе кривичноправног малолетства али и реакције на криминалитет лица испод минималног узраста за кривичну одговорност, то би био подстрек за даља истраживања у истом смеру.

*Tatjana Lukić, Ph.D., Associate Professor
Faculty of Law Novi Sad*

*Stefan Samardžić, Assistant
Faculty of Law Novi Sad*

Criminal Responsibility of the Minors and Opportunity of the Prosecution⁵¹

Abstract

Пишање посматрања са малолетним учиниоцима кривичних дела пре свега дефинисано је старосним границама малолетства, зајим условима за примену одређених мера, а све у циљу осиварења циља генералне и нарочито специјалне превенције према овој категорији учинаца. Осим осврта на пишање ко се у правном систему Републике Србије у кривично-правном смислу смајра малолетником, начелом опортунитетна у вези са кривичним пожењем малолетника, а нарочито његовом примену кроз изрицање васијних налоја. У раду је учињен прељед и анализа података о стуркутури криминалитетна малолетника као и примени васијних налоја у последњих пет година на територији Републике Србије, са нарочитим освртом на територију АП Војводине као и подручје Вишеј јавној туужилаштва у Новом Саду.

Кључне речи: малолетници, кривично пожење, опортунитетна

---

⁵¹ This paper is published as part of the research conducted for the project titled “Child in Family law – comparative and international law aspect“, conducted by Faculty of law of the University of Novi Sadu, and run by Provincial secretariat for education, administration and national communities of the AP Vojvodina.